

खाजगी बियाणे कंपन्यांच्या संशोधित वाणांना
विक्री परवाना देतांना कृषि विद्यापीठ स्तरावरील
चाचणी बंधनकारक करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : बियाणे-२०११/प्र.क्र.३३५/१अे
मंत्रालय विस्तार, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक :- ३ मे, २०१२

वाचा : कृषि आयुक्तालय, पुणे यांचे पत्र क्र. जा.क्र. गुनियो/बियाणे/६८८/गुनि७/८ दि. ६/४/११,
दि. २०/१०/११ व दि. ३१/१२/११

प्रस्तावना :-

आयुक्तालयात प्रत्येक महिन्यात खाजगी बियाणे कंपन्यांकडून परवान्यामध्ये नवीन वाणांचा समावेश होण्यासाठी प्रस्ताव प्राप्त होत असतात. या प्रस्तावास आयुक्तालय स्तरावरून वाण छाननी समितीद्वारे मान्यता देण्यात येते. खाजगी कंपन्यांनी प्रस्तावित केलेल्या संशोधित वाणांच्या चाचण्या या त्यांच्या संशोधन क्षेत्रावर तसेच शेतक-यांच्या शेतावर घेण्यात येतात. या चाचण्याद्वारे घेण्यात आलेल्या निष्कर्षाबाबत शासनाद्वारे पडताळणीची सध्या कोणतीही व्यवस्था नाही. त्यामुळे सदर खाजगी कंपन्यांनी या संदर्भात सादर केलेल्या प्रस्तावांमध्ये नमूद केलेले निष्कर्ष संशयास्पद दिसून आले आहे. बियाणे नियंत्रण आदेश, १९८३ चे कलम ५ (१) अन्वये परवाना अधिका-याने त्याला योग्य वाटेल अशी चौकशी करून विक्रीचा परवाना द्यावयाचा असतो. तसेच बियाणे नियंत्रण आदेश, १९८३ च्या कलम ८ (ए) मधील तरतूदीनुसार संशोधित वाणाच्या बियाण्याच्या गुणवत्ते संदर्भात संबंधित विक्रेत्याने बियाणे अधिनियम, १९६६ च्या कलम ६ ची पूर्तता करणे आवश्यक आहे. बियाणे नियंत्रण आदेशातील सदर तरतूदीनुसार सदर खाजगी बियाणे कंपन्यांच्या वाणांचे शेतक-यांमध्ये विश्वासाहंता वाढविणे व स्थानिक कृषि हवामान परिस्थतीत नवीन वाण योग्य असल्याची खात्री करण्याकरीता कृषि विद्यापीठ स्तरावरील चाचणी बंधनकारक करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

शेतक-यांना उच्च गुणवत्ता वाणांचे बियाणे मिळावे हयासाठी सखोल संशोधन करून वाण प्रचलित झाला पाहिजे. त्यासाठी होणा-या चाचणीची विश्वासाहंता राहिली पाहिजे. बियाणे नियंत्रण आदेश, १९८३ चे कलम ५(१) अन्वये परवाना अधिका-यांनी त्यांना योग्य वाटेल अशी चौकशी करून विक्रीचा परवाना द्यावयाचा असतो. तसेच बियाणे नियंत्रण आदेश, १९८३ च्या कलम ८ (ए) मधील तरतूदीनुसार संशोधित वाणांच्या बियाण्याच्या गुणवत्ते संदर्भात संबंधित विक्रेत्याने बियाणे अधिनियम, १९६६ च्या कलम ६ ची पूर्तता करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे खाजगी बियाणे कंपन्यांच्या संशोधित वाणांना विक्री परवाना देतांना कृषि विद्यापीठ स्तरावरील चाचणी बंधनकारक करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

२. सदर प्रमाणे विद्यापीठ स्तरावरील चाचणी घेतांना खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती अवलंबण्याबाबत कृषि आयुक्तालय, संबंधित खाजगी बियाणे कंपन्या व संबंधित क्षेत्रातील कृषि विद्यापीठाने दक्षता घ्यावी :-

- १) ज्या पिकांच्या वाणांची खाजगी कंपन्यांनी, अखिल भारतीय समन्वय प्रकल्पांतर्गत चाचणी घेतली असेल अशा कंपन्यांच्या वाणांची पुन्हा कृषि विद्यापीठात चाचणी घेण्याची आवश्यकता नाही. अखिल भारतीय समन्वय प्रकल्पांतर्गत घेण्यात आलेल्या चाचणीच्या निष्कर्षानुसार आयुक्तालयाने विक्री परवानगी देतांना निर्णय घ्यावा.
- २) खाजगी कंपन्यांनी अखिल भारतीय समन्वय प्रकल्पांतर्गत कृषि विद्यापीठाची/संशोधन संस्थांची जी केंद्रे विशिष्ट पिकांसाठी निश्चित केलेली आहेत त्या केंद्रांवर त्या पिकांच्या चाचण्या घेण्यात याव्यात.
- ३) कृषि विद्यापीठाच्या समन्वय समितीने या चाचण्या घेण्यासाठी जे दर लागू केले आहेत तेच दर या चाचण्या घेण्यासाठी खाजगी कंपन्यांना लागू राहतील.
- ४) नवीन संशोधित वाण विक्रीसाठी आणतांना खाजगी कंपन्या संशोधन चाचणी, मल्टीलोकेशन चाचणी व शेतक-यांच्या शेतावर ॲडाप्टीव्ह चाचणी अशा तीन स्तरावर चाचण्या घेतात. जर संशोधित वाण या तीनही चाचण्यात योग्यतेचा आढळला तर विक्रीसाठी परवाना दिला जातो. विद्यापीठ स्तरावरील चाचण्या ज्या वेळी शेतक-यांच्या शेतावर घेण्यात येतील त्याचवेळी खाजगी कंपन्यांनी संबंधित क्षेत्रातील कृषि विद्यापीठांकडे चाचणीसाठी संशोधित वाण उपलब्ध करून घ्यावा. याकरीता संबंधित कृषि विद्यापीठ व खाजगी कंपन्या यांनी फिल्ड ट्रायल आवश्यकते प्रमाणे संयुक्तपणे घ्यावी. कृषि आयुक्तालयाकडून याबाबत सविस्तर परिपत्रक काढण्यात येईल. त्या परिपत्रकातील सूचनांचे पालन करण्यात यावे.
- ५) गहू पिकाबाबत तांबेरा या रोगाबाबत महाबळेश्वर सारख्या ठिकाणाची (Hot Spot) निष्कर्ष चाचणी बंधनकारक करण्यात येत आहे.

३. सदरची कार्यपद्धत हा शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येईल.

४. सदरचा शासन निर्णय हा शासनाच्या २०१२०५०२१३२४२९५२९००१ ह्या संकेत स्थळावर उपलब्ध होईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सुनिल हंजे)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,
आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, पुणे
कुलगुरु , डॉ. बाळासाहेब सांवत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली, जि. रत्नागिरी
कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जि. अहमदनगर
कुलगुरु, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला
कुलगुरु, मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी
कुलसचिव , डॉ. बाळासाहेब सांवत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली, जि. रत्नागिरी
कुलसचिव, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जि. अहमदनगर
कुलसचिव, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला
कुलसचिव, मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी
संशोधन संचालक ,डॉ. बाळासाहेब सांवत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली, जि. रत्नागिरी
संशोधन संचालक, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जि. अहमदनगर
संशोधन संचालक, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला
संशोधन संचालक, मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी
निवड नस्ती